

Κείμενο Προβληματισμού

Συμπεράσματα από την υλοποίηση του προγράμματος ευρωπαϊκής μνήμης «Πρόσωπα και ιστορίες της Ευρώπης – Διαμορφώνοντας το μέλλον της Ευρώπης με σύγχρονους μάρτυρες»

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΤΑΕΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τριακόσιοι μαθητές στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και τη Γερμανία, «συνομιλούν» με τις προηγούμενες γενιές, τους γονείς και τους παππούδες τους. Στόχος του διαλόγου τους είναι μέσα από τις προσωπικές ιστορίες των μεγαλύτερων η νέα γενιά να γνωρίσει την σύγχρονη ιστορία της χώρας της- και ειδικά τρία μεγάλα της κεφάλαια: τη Χούντα των Συνταγματαρχών στην Ελλάδα, τη μετάβαση στην Κοινοβουλευτική Δημοκρατία στη Βουλγαρία, την Πτώση του Τοίχους του Βερολίνου και την Επανένωση της Γερμανίας.

Συνοψίζουμε εδώ τα σημαντικότερα συμπεράσματα από την υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος Ευρωπαϊκής Μνήμης στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στο 9^ο Γυμνάσιο Αχαρνών, με την ελπίδα αυτά να συμβάλουν στη σύσφιξη των συνεργασιών μεταξύ των τριών χωρών αλλά και όλων των χωρών-μελών της ΕΕ.

Το πρόγραμμα μέσω των συνεντεύξεων που οι πρεσβύτεροι δίνουν στους νεώτερους γεφυρώνει το χάσμα γενεών και το ιστορικό παρελθόν με το παρόν. Οι έφηβοι μαθητές, που γεννήθηκαν πολύ μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα είχαν τη μοναδική ευκαιρία να μάθουν μέσα από γλαφυρές περιγραφές τα προσωπικά βιώματα των μεγαλύτερων τους, που στην ηλικία τους και πολλές φορές ακόμα και στην ίδια με εκείνους γειτονιά, έζησαν υπό ένα δικτατορικό καθεστώς. Πώς βίωσαν τον αυταρχισμό της χούντας; Τις διώξεις των αντιφρονούντων; Τη στέρηση της ελευθερίας έκφρασης; Ποια συναισθήματα γεννώνται από τις εν λόγω μνήμες; Και ποια θεωρούν ως τα σημαντικότερα διδάγματα από την επταετή συνταγματική εκτροπή στην Ελλάδα; Αυτά ήταν ορισμένα από τα καίρια ερωτήματα που έθεσε ο εκάστοτε μαθητής στον συνομιλητή του, καθώς αυτές οι πτυχές δεν θίγονται στα σχολικά βιβλία ιστορίας.

«Όσοι εξέφραζαν τις πραγματικές τους απόψεις έπαιζαν με τη φωτιά» εξηγεί στον συνομιλητή της η κ. Θεοδοσία Σιμιγδαλά, 69 ετών σήμερα, «πολλοί γνωστοί μου βασανίστηκαν και όσοι επέζησαν μας περιέγραψαν λεπτομερώς τις συνθήκες κράτησής τους- τα μικροσκοπικά κελιά, τα παραισθησιογόνα που τους έδιναν οι βασανιστές». Η κ. Ευαγγελία Πελεκάνου, 83 ετών σήμερα, ζούσε τότε όπως και τώρα, στην Κηφισιά, δίπλα στο νεκροταφείο. «Δυστυχώς, έφερναν πολλά νεαρά παιδιά που τα είχαν σκοτώσει και τα έθαβαν εδώ» διηγείται η ηλικιωμένη, «τους έκαναν όσα και οι Ναζί στους Έλληνες στην Κατοχή». Αντλώντας σοφία από τα βιώματα της επταετίας, η κ. Πελεκάνου καταλήγει ότι «πρέπει να προσέχει η νεολαία που εντάσσεται και με ποιους κάνει παρέα». Στη μνήμη της γλύπτριας Χριστίνας Παπαγεωργίου, που γεννήθηκε μέσα στη Δικτατορία, έχει χαραχθεί ένας «ψίθυρος» γύρω της, οι χαμηλόφωνες συζητήσεις των δικών της για τα τεκταινόμενα, καθώς «υπήρχε ο φόβος ότι και οι τοίχοι είχαν αυτιά». Ως παιδί έβλεπε τους ενήλικες προβληματισμένους «κάτι που είχε μεγάλο αντίκτυπο σε εμάς, τα παιδιά». Τα βιώματα αυτά τα μετουσίωσε στην τέχνη της, «καθώς υπάρχει πάντα η έννοια του πολιτικού προβληματισμού στα έργα μου».

Όπως αποδείχθηκε με την ολοκλήρωση του προγράμματος αυτό το «κενό» στη σχολική εκπαίδευση παρατηρείται σε όλες τις χώρες- μέλη σε θεματικές ενότητες της σύγχρονης ιστορίας τους. Το εκπαιδευτικό σύστημα αξιοποιεί ελάχιστα βιωματικές μεθόδους στη διδασκαλία της ιστορίας, αν και έχει αναγνωριστεί ακαδημαϊκά η δυναμική του oral history ως εργαλείο μάθησης και ευαισθητοποίησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Την αξία των ζωντανών μαρτυριών θέλησε να αναδείξει το εν λόγω πρόγραμμα. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, αυτόπτες μάρτυρες των επαναστάσεων του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα, αυτά τα γεγονότα στιγμάτισαν μια ολόκληρη εποχή και γενιά. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι οι σύγχρονοι Έλληνες 60αρηδες χαρακτηρίζονται ακόμα ως η «γενιά του Πολυτεχνείου». Για τις χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ και την πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, αυτές αποτέλεσαν τον καταλύτη για τη μετάβαση από τον ολοκληρωτισμό στη Δημοκρατία, για την ενδυνάμωση της Ευρωπαϊκής Ιδέας στους κόλπους της κοινωνίας και τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην καταληκτική ευρωπαϊκή εκδήλωση στη Ιένα, συζητήθηκαν οι προκλήσεις και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη: ο λαϊκισμός, ο εθνικισμός, η ξενοφοβία, ο ρατσισμός και ο αντισημιτισμός. Η διάχυτη αίσθηση των συμμετεχόντων αποτυπώνεται δυστυχώς και στην τελευταία έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ σχετικά με τον αντισημιτισμό. Σύμφωνα με αυτή, 85 % των Εβραίων της Ευρώπης θεωρούν τον αντισημιτισμό το μεγαλύτερο κοινωνικό ή πολιτικό πρόβλημα στην πατρίδα τους. Συγκεκριμένα, 89 % των Εβραίων θεωρούν τον αντισημιτισμό πιο προβληματικό στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μάλιστα, 28 % των απαντησάντων παρενοχλήθηκαν τουλάχιστον μία φορά κατά το περασμένο έτος και 79 % βίωσαν αντισημιτική παρενόχληση κατά την τελευταία πενταετία. Ως εκ τούτου, 34 % αποφεύγουν να παρευρίσκονται σε εβραϊκές εκδηλώσεις ή τοποθεσίες και 38 % έχουν εξετάσει το ενδεχόμενο να μεταναστεύσουν εκτός Ευρώπης.

Θλιβερή είναι η αναζωπύρωση του αντισημιτισμού στη Γερμανία, προ πάντων σε πόλεις που ανήκαν στην πάλαι ποτέ Ανατολή Γερμανία, που είχε ως συνέπεια την τρομοκρατική επίθεση στο Χάλλε της Γερμανίας (στις 9 Οκτωβρίου 2019 κατά το Γιόμ-Κιπούρ, την Ημέρα του Εξιλασμού, τη σημαντικότερη γιορτή των Εβραίων). Και στην Ελλάδα, ωστόσο, δεν απουσιάζουν αντισημιτικές επιθέσεις-μικρότερης βεβαίως έντασης.

Στις συζητήσεις και ενημερώσεις οι νέοι διατύπωσαν τις παρακάτω απόψεις:

- Συμμετέχοντες, νεαρής ηλικίας, με μεταναστευτικό υπόβαθρο ανέφεραν ότι έχουν γίνει δέκτες επιθετικών συμπεριφορών και γι' αυτό νιώθουν φόβο.
- Το προσφυγικό/ μεταναστευτικό κύμα των τελευταίων ετών από την άλλη φαίνεται να προβληματίζει μεγάλη μερίδα του πληθυσμού σχετικά με την ασφάλεια και δημόσια υγεία
- Καταγράφεται άνοδος των εθνικιστικών απόψεων- κάτι που αναδεικνύεται και στα εκλογικά αποτελέσματα.
- Παρατηρείται ανοχή στην ακροδεξιά ρητορική, η οποία συνεχώς ενισχύεται. Οι εκπρόσωποι της εκμεταλλεύονται την αδυναμία των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων να επιλύσουν προβλήματα που απορρέουν από τη μετανάστευση, αλλά και την αποτυχία της σκληρής οικονομικής πολιτικής που έχει ακολουθηθεί, η οποία έχει ως αποτέλεσμα να διευρύνεται συνεχώς το χάσμα μεταξύ φτωχών και πλουσίων Ευρωπαίων.

- Οι πολιτικοί εκπρόσωποι παραδέχθηκαν σχεδόν ομόφωνα ότι πρέπει να δοθεί έμφαση σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, που συμβάλλουν στη δημιουργία δημοκρατικής συνείδησης και καλλιεργούν αντιρατσιστικά και αντισημιτικά αισθήματα.
- Υπάρχουν ελάχιστα προγράμματα ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, που θα μπορούσαν να αποτρέψουν τη ριζοσπαστικοποίηση των νέων – κάτι που πρέπει άμεσα να αλλάξει.
- Η καλλιέργεια του δημοκρατικού πνεύματος είναι η λύση για όλες τις παραπάνω παθογένειες, γι' αυτό πρέπει να καλλιεργείται ήδη από την προσχολική ηλικία.

Στη διάρκεια της διεθνούς εκδήλωσης στην πόλη Ιένα στις 7 Νοεμβρίου 2019, πραγματοποιήθηκε μια πολλαπλασιαστική εκδήλωση με το Υπουργείο Παιδείας της Θουριγγίας παρουσία πολλών εκπαιδευτικών της περιοχής, όπως και από άλλα ομοσπονδιακά κρατίδια της Γερμανίας και κράτη- μέλη της Ευρώπης.

Μέσα από τις ζυμώσεις, που πραγματοποιήθηκαν στους δεκαεπτά μήνες διάρκειας του προγράμματος, αναδείχθηκε η σημασία της Ευρώπης για τους νέους και η ανάγκη τους να συμμετέχουν στη συν-διαμόρφωση της Ευρώπης του μέλλοντος.

Μάρτιος 2020

Συντονιστής: Educommart – Σημείο Συνάντησης Εκπαίδευσης και Δημιουργίας
Κηφισιά, Ελλάδα
www.educommart.org

Με τους εταίρους:

Lernwerkstatt Europa